

Ja hem precisat supra que aquest seria el sentit bàsic i etimològic (conforme amb l'oc.-cat. ant. *eiss-eribir* 'deslliurar de l'opressió, del letarg'). «Un cop resolt a viure aquí, cal que 't belluguis d'una altra manera, que 't presentis més content y *aixeribit*», NOLLER, *Vilaniu*, 138); «vaig creure prudent fer un esforç per *axeribirme* una mica, preparar bé 'l terreno, y esperar lo aplech dels francesos a Sant Aniol, com a diada la més apropiada per a donar el salt mortal», MVayreda (*Puny*, II, 74).

O els de *L'Avenç*: *aixiribir* tr., la forma que Massó i Torrents, usava quan parlava per boca pròpia, en els *Croquis Pirinencs* (a diferència d'*aixurit* que és la que posa en boca de la gent del país). La forma pròpia de Coromines era certament la mateixa (oralment no li'n vaig sentir mai d'altra): era ja la que usava en les seves cartes a la família; a la fi del drama de Montjuïc: «va a fer-se un míting a Barcelona demanant una informació, i quan l'opinió comença a *aixiribir-se* en el lloc mateix del terror, tot fa pensar que és l'hora d'aprofitar-se» (carta del 9-xi-1897, *Diaris i Rec.*); «pujaven, en sentit contrari, per la Rambla dos joves que, en veure-les venir s'havien *aixeribit* com el que es disposa a rebre un xoc, que hom es fica una mà a la butxaca, o es cargola el bigoti, o bé ---», id. (*Llàgrimes de StLlor*, III, iv, p. 213); «l'ansia per no arribar tard a Peralada l'*aixiribia* tota i els seus sentits s'intensificaven i li eixamplaven el camp d'observació» (*Prometeu*).⁵ En fi, el dicc. *AlcM* hi afegeix testimonis de la forma *aixeribir* (s.v. *aixerivir*), en el verb i en els seus derivats, en Pons i Massaveu, Víctor Català, Joaquim Ruyra i tres més en EmVilanova. Bé podem dir, doncs, que és la preferida per tots els prosistes del cat. or.⁶

C) *Eixerovir-se* o *eixorivir-se*. De la segona d'aquestes variants ja acabem de veure'n algun cas entre els d'*aixeribir-se*, i ja he dit que és la que va preferir Fabra en el *DOrt.* i el *Dfa*. La lleigeixo també en Maragall: «No fas gaire bona cara, no: menja i beu, que t'*eixoriviràs*». (*E. d'Osterdingen*); però *zès* d'ell o és del corrector de les O. C. de la «Perenne» (I, 580b), que per desgràcia va ser barroerament retocada pels correctors de català?

El que de tota manera ens consta netament és que la primera variant d'aquestes dues és usual a Mallorca: *etxerovit* en una rondalla publicada per l'Arx. Ll. Salvador, i *etxerovit* era la forma que més usava AMAlcover («a estudiar la fonètica --- am dotze o tretze seminaristes --- tots molt *etxerovits*», *BDLC* IV, 188; *atxarovit* XIII, 113); val a dir que també usava *atxarovit*, que coincideix amb la preferida en cat. or. (*BDLC* VIII, 4); i ja el 1909, en el IV, 261, ho notava fonèticament *etxerovit*, posant-ho de relleu com a exemple de *ix* intervocàlica en mot no manllevat. En realitat aquest detall manca enterament d'abast històric i originari, car es tracta del fet tan repetit de la introducció secundària de *es-*, i *-s+x-* a causa del sistema de fonètica combinada mallorquina es pronuncia *è* (o si es vol *is*); en definitiva, doncs, aquestes formes mallorquines amb *etx-* són idèntiques a l'*eix-*

general. Llur única importància és que ací tenim *e-e-o-* en lloc de la successió vocàlica *e-o-e-*: ara bé allò sí que deu ser variant conservadora i deu ser continuació de la forma primitiva *eiss-ereubit* amb *eu* reduït a *o*: una *o* que en el Continent es va intervertir amb l'altra *e* pretònica, alterant *eixerobit* en *eixorebit*, *-ibit*. En fi en alguns rars llocs no hi hagué transposició sinó assimilació vocàlica: *eixorovir* a Tortosa i a Eivissa, segons *AlcM*.

D) *Eixorit*. És forma distintivament rústica, i pròpia del bisbat de Girona i el domini dial. rossellonès-cerdà. Fora dels rossellonesos se sent com a forma netament rústica, no literària: se 'n serveix Massó i Torrents però només en els *Croquis Pirinencs*, sigui en frases que posa en boca dels seus muntanyencs, o en un ambient folklòric: «l'*aixurida* tornada del 'bolangé' i del 'tralara'», «En Valentí, que ja era un marrec de sis anys, espigat i *aixurit*» (*Croquis* II, 101, 62).

Els rossellonesos sí que no s'usen d'altra: «una minyoneta / *aixurida*, fresca i guapeta / ---», Saisset (*Perpiny.*, 79), «en eixint de l'escola, un cop qu'eri petit, / ambe qualques companys, content i *eixorit*», id. (*Catal. del R.*, 169), «aquell ome jove, rialler, *aixurit*, de dolç i amable caràcter», Pere Vidal (pròleg a les *Perp.* de Saisset, p. 5); «la blanca espadanya dona *eixuriment*», Josep Seb. Pons (*Mati de StRoc*, v. 8, poesia de c. 1910-5); *eixorit* en un text de Tuïr, *RLR* LXIX, 173. És la forma que vaig sentir pertot més enllà de l'Albera: Vallespir, Ross., Conflent, i fins al Capcir (*æsurits* Els Angles, 1960) i tot Cerdanya. A la Menera i Prats de Molló cridava l'atenció el matís de 'refet' 'sa' amb què l'aplicaven sovint (1959). A l'Alt Conflent, a Jújols, vaig observar que el meu vell informant vacillava entre *æsurits* i *æsurits*.

Eixorit em sembla resultar d'un compromís entre *eixerit* i *eixoribit*. El seu caràcter de forma sentida com a rústica està ben d'acord amb aquesta gènesi per creuament o transacció entre les altres dues formes. Fins i tot és possible que l'*æsurit* de Jújols es degui a l'*eu* transportat de la forma etimològica *eiss-ereubit*. No descarto, però, que sigui degut a una contaminació per part d'oc. ant. *s'eissaurar* (derivat d'*aura*) «prendre l'air» (que al capdavant és la primera cosa que ha de fer el malalt «refet»).

DERIV.: *Eixeribiment*: «En Roch, a qui ja havia passat l'*aixeribiment* del nuviatge, s'estava fent be-caynas en l'escó», Feliu i Codina, a. 1875 (*La Dida*, p. 124); «a punta de dia, quan el cos es deixonda i, en el tremp més ingenu de l'aire, experimenta l'*eixoriviment* d'una agilitat pueril ---», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, § 11, en J. Apòstol, p. 195); cf. supra; «pinto vanos --- diuhen que m'hi guanyo la vida --- mes jo'm penso perdre-la o consumir-la de pressa, ab los continous *aixeribiments* que'm desvetllan per procurar-me lo pa de cada dia», EmVilanova (*Entre família*, 5). *Eixeridesa* [Ruyra]. *Eixericar*, -cat, forma rara i secundària deguda a una contaminació entre *eixeribir-se* i *aixecar-se* (dits tots dos del malalt o empiocat que es revifa); *d'eixericat* per contaminació d'altres sinònims o quasi-sinònims (especialment *es-*